

[דף סיכום בחינה](#)**מזהה בחינה: 001000252332 מזהה סטודנט: 210473****שם קורס: הפשרה במשפט העברי**

מספר שאלה	ציון מירבי	ציון שאלה סופי	שאלת בונוס
1	30.00	30.00	0
2	30.00		0
3	30.00	30.00	0
4	30.00		0
5	30.00	28.00	0
6	10.00	10.00	0
7	1.00		1

ציון בחינה סופי : 98.00**הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים**

א. קראו את כל השאלות בטרם תתחילו לענות. **שימו לב לבחירה.**

ב. ארגנו את תשובתכם וענו רק על ששאלתם.

ד. כל חומר עזר אסור בשימוש. יש לכם בנספחים את הסילבוס הממוקד ויש לכם קובץ ריק לטיוטה

ה. משך הבחינה שעתיים.

ו. שימו לב להגבלת המקום

ז. יש שאלת בונס שמטרתה מקום לטיוטה

השאלות 1-2 הינן שאלות לבחירה, יש לבחור ולענות על 1 שאלות בלבד.

שאלה מס' 1 (30 נק' - שאלת בחירה 1/2)

1. האם הפשרה מופיעה בתורה? (להבדיל מהנביאים)

2. האם הפשרה מופיעה במשנה? הסבירו.

3. "רבי (רבי יהודה הנשיא) אומ' דן את הדין זיכה את הזכאי חייב את החייב נמצא עושה צדקה עם החייב שמוציא גזילה מתחת ידו ודין עם הזכאי שהוא מחזיר לו את שלו" (מתוך תוספתא, סנהדרין פרק א):

במי מצדד רבי יהודה הנשיא (עורך המשנה) ביחס למחלוקת בין ר' יהושע בן קרחה ובין ר"א בנו של ר"י הגלילי. הסבירו. האם יש בכך להסביר את מקומה של הפשרה במשנה.

תשובה:

1. **הפשרה לא מופיעה** ולו פעם אחת בתורה. ✓

2. כן, **הפשרה מופיעה פעם אחת בלבד במשנה** בהקשר של פשרה כפויה. המקרה המובא שם מדבר על שתי נשים שנשואות לאותו גבר ויש להן כתובה ממנו. בנוסף, הגבר משכן את השדה שלו. לכן, יש לכל אחד מהאנשים הללו זכות בשדה לפי הסדר הבא: אישה א', אישה ב', **נשה**. אישה א' מוכרת לנושה את הזכות שלה בשדה תמורה לכסף. כאשר הגבר מת, נוצר "**מעגל שותה**" - הזכות של אישה א' עברה לנושה, אבל לנושה יש זכות רק אחרי אישה ב'. לכן, אין דרך לפתור את זה אלא אם יגיעו לפשרה (ע"י מכרז/הגרלה/חלוקה שווה). לא ברור במשנה האם יש לכפות פשרה על הצדדים או שעליהם להגיע אליה לבד ("יעשו פשרה ביניהם"), אבל יש דעות שגם אם הם מצווים להגיע לפשרה ולא הצליחו לעשות את זה - ניתן לכפות עליהם ע"י אדם חיצוני (בנוסף לדעות שמותר לכפות על הצדדים כדי לא להגיע לשפיכות דמים, אלימות או עשיית דין עצמי).

3. רבי יהודה הנשיא אומר - **אדם שפוסק לפי הדין עצמו עושה צדקה**, כך שהערך הזה (צדקה) מגולם כבר בתוך הדין ואין צורך להכניס אותו בדרך חיצונית ע"י הפשרה. איך? כאשר פוסקים כראוי החייב צריך להחזיר את הגזל והדין עשה עימו צדקה - עזר לו שלא יהיה תחתיו מעשה לא ראוי כמו גזלה, עשה עימו צדקה. הוא מסכים עם ר"א, שכן הוא אומר - לא צריך להכניס ערכים נוספים לדין, אין צורך בפשרה - הדין טוב כמו שהוא (לעומת ריב"ק שטוען שצריך להכניס את הצדקה כערך חיצוני - הצדקה לדעתו לא מוכנסת בדין אלא נעשתה בנפרד ממנו ויש לפעמים לשקול והלכניסה. לדוג' במקרה של דוד הוא היה עושה משפט ואז במקרה שקבע שעל העני לשלם הביא לו צדקה כדי שיהיה לו את המשאבים לשלם את החוב). זה יכול להסביר את מעמד הפשרה במשנה, בגלל שלא הייתה החלטה ברורה רבי החליט שלא להכניס אותה. **הוא השאיר את זה לדין בדורות הבאים כדי לא להשפיע ולהטות את הדין** לטובת הצד שהוא מסכים איתו - שהרי אין פסיקה חד משמעית בשלב בו המשנה נכתבה.

שאלה מס' 2 (30 נק' - שאלת בחירה 1/2)

להן ציטוט מהתלמוד הבבלי
אמר רב: הלכה כרבי יהושע בן קרחה. -
איני? (האמנם) והא (והרי) רב הונא תלמידה דרב הוה (תלמידו של רב היה), כי הוה אתו לקמיה דרב
הונא, (כאשר היו באים לפני רב הונא) אמר להו (אמר להם): אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו (אם דין
אתם רוצים אם פשרה אתם רוצים).
מאי מצוה נמי דקאמר רבי יהושע בן קרחה - מצוה למימרא להו: אי דינא בעיתו, אי פשרה בעיתו. -
(מהי המצוה שאמר רבי יהושע בן קרחה - מצוה לומר להם "אם דין אתם רוצים אם פשרה את
רוצים).

1. לאור מסקנת הקטע המצוטט מהתלמוד הבבלי - האם כשר' יהושע בן קרחה אומר שמצוה לבצוע
הוא מתכוון להליך פשרה שתלוי בהסכמת הצדדים?

2. בקטע המצוטט מהתלמוד מופיע דיון שבמרכזו שאלה ותשובה. ראינו שיש שתי דרכים אפשריות
להבין את שאלת התלמוד ואת התשובה.
הסבירו את שתי הדרכים להבנת מהלך הדיון (השאלה והתשובה).

תשובה:

השאלות 3-4 הינן שאלות לבחירה, יש לבחור ולענות על 1 שאלות בלבד.

שאלה מס' 3 (30 נק' - שאלת בחירה 1/2)

1. לפי ברייתו ליפשיץ – מה המשמעות הלשונית של פשרה? מהי הפשרה? מהי המוטיבציה לסטות מהמסלול של דין למסלול של פשרה?
2. לפי דעת המרצה (איתי ליפשיץ) – מה המשמעות הלשונית של פשרה? מהי הפשרה? מהי המוטיבציה לסטות מהמסלול של דין למסלול של פשרה?
3. מהי ההבחנה לגבי **תוצאת הפשרה** שעולה מן המחלוקת בין הליפשיצים.

תשובה:

1. ב' ליפשיץ רואה את ה**פשרה כהסכמה** לדין. לדעתו, הדין האלוקי הוא "מפחיד" והדיינים לא רוצים לדון תחתיו, לכן יש לקבל הסכמה מהצדדים לדון תחת דין אנושי כדי "להציל אותם" מלדון תחת "מסלול אלוקי" (יש מקומות שממש מכנים את הדיינים "אלוקים", כיוון שהם נושאים את שיטת המשפט שלו/הוא שוכן בניהם בעת ההחלט). **יראת הדין** גדולה מאוד והשופטים רוצים שלא יהיה עליהם את האיום הזה של לפסוק לא כראוי (שאז יש חשש שהטעות שלהם גדולה והם "ישלמו" עליה מחיר או שהקב"ה יצטרך לתקן את העוול שהם עשו). משמע- בפשרה ממשיכים לדון לפי הדין הרגיל, לא מכניסים ערכים נוספים, אבל זהו "**מסלול אנושי**".
2. א' ליפשיץ רואה את ה**פשרה כלפשר**, להפריד (כמו הפרדת הקוצים מהבגד במשנה)- יש להפריד בין הצדדים בסכסוך בצורה המיטבית. יש שיטתו שזהו תפקידו של הדין, אז למה יש צורך גם בפשרה? כיוון שלפשרה איכויות שאין לדין- **שלום וצדקה**. הפשרה מכניסה עוד ערכים לתוך הדין כך שיהיה אפשר **להפריד בין הצדדים בצורה המיטבית והסופית ביותר**. לעומת זאת, בדין השופט לא יכול לקחת בחשבון מה טיב הצדדים ומה יביא לפתרון אמיתי ועמוק של הסכסוך בניהם כי אלו לא חלק מערכי הדין (לכן אם לא יעשו זאת ע"י פשרה הצדדים עלולים להמשיך ולחזור פעם אחר פעם לדלתות ביהמ"ש, כי הדין לא מטפל בכך).
3. ב' **ליפשיץ** מנסה להביא לתוצאה של **שמירה על הדין כמו שהוא**, ולדאוג לשמור על הערכים שלו בלבד כאשר שוקלים מה צריך להיות הדין הסופי. שכן, אנחנו רק "עברנו מסלול" מדין אלוקי לדין אנושי (אבל הדין נשאר דומה בלי שהדיינים יצטרכו לשאת את האחריות במקרה של טעות). לעומת זאת א' **ליפשיץ** מכניס ערכים נוספים לפשרה, ולכן הוא בתוצאה לא תמיד ילך לע"פ הדין, אלא **יכול שיסתה ממנו למען הערכים של שלום וצדקה** כדי להביא לפתרון הסכסוך באופן רחב ולא מקודתי כמו שהדין עושה.

סעיף 80 לחוק בתי המשפט

בית משפט שנחלקו בו הדעות (תיקון מס' 15) תשנ"ב-1992

(א) בית משפט הדן במותב ונחלקו דעות השופטים, תכריע דעת הרוב.

(ב) באין רוב לדעה אחת בענין אזרחי, תכריע דעת אב-בית-הדין.

(ג)

ענו על השאלות שלהלן בהנחה שבמשפט הישראלי שופט אינו רשאי לומר "איני יודע" וזה אינו נתון לשינוי.

1. **נסחו** תיקון **לנוסח של** סעיף 80 (א) לחוק בתי המשפט בהתאם למשפט העברי. נמקו. והסבירו במה התיקון על פי המשפט העברי עדיף על המצב כיום בחוק הישראלי

2. **נסחו** תיקון **לנוסח של** סעיף 80 (ב) לחוק בתי המשפט בהתאם למשפט העברי. נמקו. והסבירו במה התיקון על פי המשפט העברי עדיף על המצב כיום בחוק הישראלי.

3. כאשר המחלוקת בין השופטים היא על סכומי החיוב, כגון: שופט א מחייב 80, שופט ב מחייב 100, שופט ג מחייב 120. כיצד יפסקו במצב כזה על פי המשפט העברי.

תשובה:

שאלה 5 שאלת חובה

1. כתבו בקצרה (טיעונים מרכזיים) את פסק הדין אגיאפוליס כפי שהייתם כותבים אותו אילו הייתם צריכים להכריע בשאלות שבהם עסק פסק הדין אגיאפוליס. אך לא כשופטים בבית משפט ישראלי אלא על פי המשפט העברי. (צינו בפתח תשובתכם מהי השאלה העקרונית שבה הכריע פסק הדין. אין צורך לציין את עובדות המקרה.)
2. פסק הדין אגיאפוליס עשה שימוש ב"משפט משווה" ופנה אל המשפט העברי. מדוע המשפט המשווה האמור בפסק הדין אגיאפוליס לא מסייע לכם בכתיבת תשובתכם לסעיף א של השאלה.
3. העלו ביקורת על פסק הדין אגיאפוליס בקשר למשפט המשווה שנעשה בפסק הדין.

תשובה:

1. הפס"ד עוסק בשאלה האם מותר להכריע ע"פ דין בפשרה? (בעצם יש שתי שאלות שעולות מהפס"ד: האם מותר להכריע בפשרה בינארית? והאם מותר להכריע ע"פ הדין? זוהי חלוקה שעשינו בכיתה והפס"ד לא רואה אותה) לפי המשפט העברי נראה שאין פתרון חד משמעי בנוגע לשאלה האם פסק פשרה יכול להיות ע"פ דין. יש מספר דעות שונות בנוגע לשאלה זו- יש שאומרים שניתן לפסוק ע"פ פשרה רק בהבאה לדרך האצמע (בעיקר דעות שאומרות שפשרה היא מלשון פושר=בוצע). כמו כן, הייתי מתחשבת בדעות שאומרות שיש להביא לפתרון הסכסוך ע"י שלום וצדקה ולכן גם יש סיבה לנטות יותר לדרך האמצע (לדחוף את הצדדים להגיע לשלום בניהם). יש להזכיר שבמקרה שאחד הצדדים מנוול, יש דעות שאומרות שיש לשים את הדין לפני ערכי הפשרה כדי שלא יצא נשכר. אך נראה שזה לא המקרה כאן (אם כי אין לדעת כיוון שזה קשור בעיקר לחלק שלפני ההסכמה לפשרה שכמעט לא נידון), אלא יש שני צדדים שאף אחד מהם לא מנסה להרוויח על גב השני (משמע להציג את העובדות בצורה קיצונית/ להוסיף עובדות ולהפחיד את הצד השני שהסיכוי שלו לנצח קטן). ישנן דעות שחושבות שיש להוסיף את הערכים של שלום וצדקה על הדין עצמו (זוהי הדעה של ריב"ק בעצמו- הוא אומר שפשרה היא משפט צדקה ומשפט שלום, יש להכניס ערכים אלו על הדין הקיים) ולכן יש מקום להתחשב בדין יחד עם התייחסות לערכים נוספים.

כמו כן, יש דעות שאומרות שככלל יש לדון לפי הדין, גם אם אנחנו בפשרה (כמו שהראתי באחת השאלות לעיל את דעתו של ב' ליפשיץ- פשרה כהסכמה). עם זאת, הדעה הזו קשה עלינו במקרה הזה, שכן אין כאן הסכמה לדון מחוץ ל"מסלול האלוקי" כי אנחנו לא בדין תורה (ולכן לא בדין האלוקי), אלא בדין האנושי מלכתחילה.

בנוסף, אציין שיש דעות שלא מסכימות כלל עם האפשרות שהדין יפסוק על דרך הפשרה, ולכן יכול להיות שלפיהן הפשרה תיפסל כבר בשלב הזה (לדעת ר"א הפשרה יכולה להעשות רק מחוץ לכותלי ביה"ד ואין אפשרות שהדין יפעל בהן, אבל זו לא הדעה המקובלת ולא ההלכה שנפסקה).

+14
(5)

אסכם שלטעמי יש להתייחס לערכים נוספים של שלום וצדקה על פני הדין, אלא אם קיימים מקרים חריגים (כמו מקרה המנוול או מקרים בהם אין הצדקה מהותית לסטות מהדין שכן הדין עצמו מביא למצב של תשלום לא בינארי או חלוקה כמעט הוגנת) *אציין שיש דעות במשפט העברי דבר דומה- שיש לפסוק לפי הדין במקרים חריגים, אך לא מציינות מהם המקרים החריגים.

2. המשפט המשווה שערך פס"ד אגיאפוליס מתמקד במשפט "בין בדין ובין בפשרה". עם זאת העניין לא רלוונטי- זהו רק טופס פרוצדורלי שהיה קיים כאשר היהודים היו פוזרים בקצוות תבל ולא הייתה להם מערכת משפט עצמאית. בתי הדין רצו שהפסקים שלהם יהיו בעלי מעמד וייתחסו אליהם כמחייבים, לכן בחרו בנוסח של בין בדין ובין בפשרה. לא מדובר כאן על הסכמה לפשרה, אלא

על הסכמה לקבל את הפסק כמחייב. כאשר הצדדים מסכימים לפשרה במשפט העברי הנסח הנ"ל
לא שייך ולא רלוונטי, יש לבחון דברים אחרים כדי להבין למה יש הסכמה כאשר מדברים על פשרה
(כגון האם הצדדים מסכימים לשינויים מהותיים או דיוניים וכד'). השאלה כאן היא בעצם על תפקידו של בית המשפט
והיקף סמכותו בפס"ד פשרה

3. כל ההשוואה של פס"ד אגיאפוליס עם המשפט העברי טעות ביסודה. שכן, המשפט העברי
הערכים כפי שציינתי שרואה אותם ריב"ק (הרבה מהפוסקים אחריו) הם שלום וצדקה. עם זאת,
הפשרה של המשפט העברי נולדה מתוך ערך של יעילות בלבד (בהשראת הפלת"ד). הערכים הללו
לא זהים, כמו כן לא ברור מה עוד ערכי הפשרה במשפט הישראלי מעבר לערך של יעילות (מה צריך
לכוון את השופטים כאשר מכריעים? רק יעילות או ערכים נוספים?). לכן, אין מקום להשוואה בין
שתי שיטות משפט (שני סוגי פשרות) שמתבססות על ערכים שונים באופן מהותי זה מזה.
הערכים של אחת לא תואמים לשנייה, ואין לשאוב קביעה משיטה אחת לאחרת (אם הערכים לא
תואמים הקביעות עלולות להיות לא רלוונטיות).

שאלה 6 שאלת חובה

רבי שמעון בן מנסיא משתמש במונח – "צאו בצעו" – מונח שונה מזה שהשתמשו בו התנאים האחרים – מצוה/אסור "לבצוע".

כיצד הסברנו את המונח שבו משתמש רשב"מ? כתבו אחת משתי הצעות פרשניות שהצענו

תשובה: ✓

העצמו 2 הצעות, אביא אחת בלבד: "צאו ובצעו" דומה לדעתו של ר"א- **יש לצאת לבצוע מחוץ לכותלי ביה"ד**. לדעת רשב"מ על הצדדים לצאת ולבצוע מחוץ לכותלי ביה"ד, שכן אין מקום לפשרה בתוכו. דבר דומה למה שר"א אמר, שניתן לבצע פשרה, אך לא בתפקיד הדיין. ר"א חושב שיש לפשרה מקום מסוים, אבל זה נמצא רק מחוץ לכותלי ביה"ד כמו אהרון- היה "רודף שלום" וזה דבר מבורך. עם זאת, יש להיזהר ולעשות את זה רק לפני שהצדדים היו באים אליו לדין. עם זאת, הריב"ק חשב שיש מקום לפשרה בתוך הדין עצמו וראה את הדיין ככזה שחובש שני כובעים- פוסק ע"פ דין או ע"פ פשרה (או מאשר פשרה). משמע- אסור לבצוע בביה"ד אך ניתן מחוץ לכותליו.

שאלה מס' 7 (1 נק' - שאלת בונוס)

אזור לטייטה

תשובה: